

استراتژی علمی جهان اسلام:

بررسی جایگاه و برنامه‌های «اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام»

دکتر حسام‌الدین واعظ زاده

استادیار دانشگاه تهران

مقدمه

در این گفتار ابتدا به دو عامل مهم که می‌تواند باعث افزایش و توسعه فعالیت‌های علمی و به طور کلی تولید علم در جهان اسلام شود، اشاره می‌گردد:

۱. ضرورت همکاری‌های علمی دانشگاهی و تشکیل قطب‌های علمی میان اندیشمندان مسلمان.

۲. ضرورت پشتیبانی معنوی و مادی دولت‌ها از دستاوردهای علمی و ارتباط علم و صنعت.

از گام‌های مهمی که با هدف ایجاد تحرک و انسجام علمی در جهان اسلام برداشته شده، تشکیل «اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام» است. در این گفتار ضمن بررسی ابعاد اهداف و فعالیت‌های «اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام»، فرصت‌ها و چالش‌های موجود در همکاری‌های علمی و بین‌المللی اسلامی نیز به اختصار مورد توجه قرار می‌گیرد.

۱) ضرورت همکاری‌های علمی دانشگاهی و تشکیل قطب‌های علمی میان مسلمانان

اگر به تاریخ توسعه علمی در غرب نگاهی بکنیم متوجه می‌شویم که این پیشرفت علمی و تمدنی غرب نه در جزیره‌هایی جدا و پراکنده بلکه در قالب همکاری‌های علمی پیوسته و منسجم میان آن جوامع به منصف ظهور رسیده است.

در واقع، در بسیاری از پیشرفتهای کنونی، دانشمندان غربی از کارها و تحقیقات یکدیگر با خبر بوده‌اند. آنها با تبادل

علم اندوژی، دانش‌ورزی و اندیشه در جهان اسلام بر اساس آموزه‌های متعالی اسلام، دوره بسیار درخشان و پررونقی داشته است. اینکه در دوره تاریک قرون وسطی، غرب در فقر و واماندگی علمی و تمدنی گرفتار بود، و در همان زمان فرهنگ و تمدن درخشان اسلامی در تولید علم و دانش برای قرن‌های متمادی رواج داشته، واقعیتی است که جای شک و شبهه‌ای در آن نیست.

اما پرسشی که همچنان ذهن اندیشمندان و دانش‌پژوهان جهان اسلام را به خود مشغول نموده این است که چرا با وجود آنکه مسلمانان در روزگاری از منابع اصلی تولید و صدور علم به سایر نقاط جهان محسوب می‌شدند، به تدریج رشد و خلاقیت علمی و فناوری‌شان با رکود علمی روبرو شد، و اینک بعد از قرن‌ها همچنان نتوانسته‌اند جایگاه علمی مناسبی برای رقابت با تولیدات و دستاوردهای علمی غرب به ویژه در علوم انسانی به دست آورند.

در این گفتار به دنبال طرح و بررسی علل رکود محافل علمی و دانشگاهی جهان اسلام نیستیم. اما به هر تقدیر علل این رکود از سوی برخی از اندیشمندان مسلمان مورد توجه و مطالعه قرار گرفته است. آنها در مطالعات خود بر دو دسته از عوامل درونی و بیرونی برای روند رو به نزول موفقیت‌های علمی مسلمانان و سهم اندک آنان در تولید علم و پیشرفت جهانی اشاره کرده‌اند.

شکل‌گیری است، اما چالش‌های جدی زیادی وجود دارد که بایستی با آگاهی و شناخت دقیق آنها به شتاب و تداوم این حرکت‌های علمی افزود.

با وجود تلاش برای یافتن راهی به‌منظور «برون‌رفت» از این ایستایی با وجود آگاهی از تلاش و نیاز برای رسیدن به قله‌های دانش، هنوز روش و راهبرد مناسب و اجماعی گسترده به دست نیامده است.

اطلاع از مطالعات و طرح‌های علمی آکادمیک سایر جوامع مسلمان ضروری است. تکمیل تحقیقات سایر مراکز علمی و دانشگاهی و توسعه و تداوم آن گامی مهم در باروری و تولید علم به شمار می‌رود. تشکیل قطب‌های علمی در سطح ملی و فراملی گام مؤثری در آگاهی از نظریات و دانش‌های یکدیگر است.

۲) ضرورت پشتیبانی معنوی و مادی دولتها از دستاوردهای علمی یکدیگر و ارتباط علم و صنعت

غرب همسان با توسعه توان علمی، سیاسی و اقتصادی خود به تدریج توانست از دستاوردهای علمی خود در جهان در جهت تبلیغ و ترویج فرهنگ و تمدن خود اقدام نماید. امروزه دولتهای غربی حمایت از تولیدات علمی دانشمندان خود در سطح جهان را به عنوان دفاع از منافع ملی خود به شمار می‌آورند.

اگرچه دولتهای مسلمان به تدریج نسبت به اتخاذ یک استراتژی حمایتی از نخبگان خود توجه بیشتری می‌نمایند اما هنوز از اتخاذ سیاستهای منسجم و کارآمد علمی بلند مدت و نیز فراهم آوردن محیطی مستعد برای فعالیتهای علمی محققان و اندیشمندان، عاجز مانده‌اند. دلایل متعددی برای این ناکامی وجود داشته است. منابع مالی همواره یکی از عوامل مؤثر می‌باشد. مورد دیگر تقویت ارتباط مناسب و دوسویه میان بخش علم با صنعت، و به عبارتی کاربردی کردن علوم انسانی و اسلامی است.

اگر دانشگاهها و مؤسسات علمی و تحقیقاتی به عنوان مرجع توسعه و پیشرفت، و جایی برای ارائه راه‌حل برای مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای اسلامی باشند، بدنه علمی دانشگاهها می‌تواند در تولید علم و در پیشرفت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع مسلمان نقش بسزایی ایفا نماید.

مشکل سوم، عدم وجود زمینه‌ها و سازوکارهای لازم برای تولید علم در حوزه علوم انسانی است. حلقه ارتباطی بین علم و صنعت (بازار کار) در کشورهای مسلمان، عموماً

نظر و مبادله تجربیات و دستاوردهای علمی خود در غالب تشکیل قطب‌های علمی بین‌المللی اقدام کرده‌اند که نتیجه آن نایل شدن به دستاوردهای شگرفی در حوزه‌های مختلف علوم نظری و تجربی بوده است. در واقع موتور و محرکه بسیاری از تحقیقات غرب بر اساس منافع مشترک و تلاش و همکاری علمی برای حل معضلات مشترک شکل گرفته است.

بنابراین برای تحقق و دستیابی به استراتژی علم و پیشرفت، اول گام آن است که اندیشمندان جهان اسلام می‌بایست به اجماع همگانی برسند. اتفاق و همکاری گروهی که همواره از ضعفهای ما در علوم انسانی و اسلامی بوده می‌بایست رویکرد دیگری به خود بگیرد. در واقع برای رسیدن به مرزهای دانش در عرصه علم امروزی، فردگرایی و عزلت علمی کارساز نیست. خرد جمعی و کار گروهی لازمه تحقق استراتژی علمی جهان اسلام است.

امروزه علم در همه زمینه‌ها در حال پیشرفت است. برای ارائه نظریه در علوم انسانی کار گروهی و توجه به تلاشهای جمعی نیاز است. اینکه یک محقق در شروع یک تحقیق این جرئت و جسارت را داشته باشد که به کار گذشتگان و دیگران مراجعه کند و در تکمیل، نوآوری و پیشرفت در آن دانش بکوشد امر شایسته است که چند صد سال در غرب در جریان است. بنابراین باید گفت که علم امروزی فردی نیست بلکه جمعی است. این نیاز به کار جمعی برای تولید علم، حتی فراتر از کار گروهی محققان یک کشور است. به عبارت دیگر، توان و منابع انسانی و مادی، جمعی از کشورها نیاز است.

امروزه مشکل و ضعفی که در نوآوری و بومی‌سازی در زمینه علوم انسانی و نیز کاربردی کردن علوم اسلامی در ایران وجود دارد در ترکیه، مصر، الجزایر، اندونزی و سایر کشورهای اسلامی نیز قابل مشاهده است. بنابراین تشکیل قطب‌های علمی در حوزه‌های گوناگون علوم انسانی و علوم اسلامی یک ضرورت است. اهمیت این ضرورت زمانی است که علم به سرعت به سوی تخصصی شدن پیش می‌رود و در همان حال در تولید علم شکاف بزرگی میان کشورهای اسلامی با کشورهای توسعه یافته وجود دارد.

طی دو دهه گذشته افزایش حضور دانشمندان و اساتید دانشگاهی کشورهای اسلامی در کنفرانسهای بین‌المللی عرصه خوبی برای همکاریهای بین‌المللی است. در حوزه نظریه پردازی علمی نیز به ویژه در علوم انسانی و اسلامی مانند فلسفه، فقه تطبیقی، حقوق، اقتصاد و روان‌شناسی نشان می‌دهد که اولین موجهای این خیزش علمی در حال

نیازمند اقدام دولت است و توسط این بخش مدیریت و پشتیبانی می‌شود. بنابراین حمایت مادی دولت در این حلقه ارتباطی به همراه ارائه یک برنامه کاربردی بسیار حیاتی است. برای کمک به این امر، دانشمندان مسلمان در سایه جلب حمایت دولتهای خود می‌بایست برای تحقق، انتقال و استفاده از نظریه در عمل برای حل مشکلات توسعه و پیشرفت اقدام نمایند.

تولید علم، مقدمه‌ای برای پیشرفت و توسعه خواهد بود. اما باید توجه داشت که مشکلات جهان اسلام در عرصه علوم انسانی پیچیده‌تر از علوم پایه و تجربی است. ضمن آنکه روند تولید علم در علوم انسانی و استفاده از آن در عمل در مقایسه با علوم تجربی متفاوت و بسیار پیچیده‌تر است. چه بسا تولیدی هم در علوم انسانی در قالب تئوریک و اندیشه ورزی صورت می‌گیرد اما از آن مرحله فراتر نمی‌رود. برای استفاده و عملیاتی کردن تولیدات علوم انسانی در جوامع اسلامی، موانع زنجیره‌وار و متعددی وجود دارد و بخش عمده‌ای از آن مشکلات به لحاظ ساختارهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و به ویژه به خاطر میراث تاریخ استعماری و تحمیل شده بر آنها است. بر این اساس، تولیدات در علوم انسانی همچون تولیدات علمی در علوم پایه کمتر قابل مشاهده بوده و فضای مناسبی برای کاربردی کردن آن در صنعت و پیشرفت فراهم نشده است.

پیشرفت یک بعدی علمی به خودی خود منجر به پیشرفت همه جانبه در سایر علوم نمی‌شود. موتور محرکه و پیشرفت واقعی سایر علوم دقیقه و تجربی به علوم انسانی و اجتماعی وابسته است، بنابراین برای پیشرفت و توسعه باید تغییرات مناسب را در حیطه فرهنگ عمومی، فرهنگ کار و موضوعات اقتصادی و اجتماعی به وجود آورد که این وظیفه بر دوش علوم انسانی است. بر این اساس ضروری است که تلاش تنگاتنگی هم در حوزه علوم پایه، تجربی و فنی و هم در حوزه علوم انسانی برای تولید علم و تحقیقات علمی صورت پذیرد. اینک با توجه به ضرورتهای فوق

که به اختصار اشاره شد، اهداف و فعالیت‌های «اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام» به عنوان مهم‌ترین رکن و نهاد هماهنگ کننده و انسجام دهنده تولید و نشر علم در جهان اسلام مورد بررسی قرار می‌گیرد.

نگاهی به ساختار و فعالیت‌های اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام (۱)

اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام (FUIW) (۲) نهادی است وابسته به سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی اسلامی آیسسکو (ISESCO) زیر نظر سازمان کنفرانس اسلامی (OIC) که در سال ۱۹۸۷ م با هدف حمایت از دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشورهای اسلامی و گسترش روابط میان آنها تأسیس شد.

اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام با دارا بودن بیش از ۲۰۰ دانشگاه عضو، بزرگ‌ترین تشکل علمی در جهان اسلام است. این اتحادیه به عنوان یکی از نهادهای وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی گام مؤثری در گسترش روابط کشورهای اسلامی و توسعه همکاریهای علمی و پژوهشی بین دانشگاه‌های کشورهای عضو بر عهده دارد. این مسئله به عنوان یکی از راهبردهای اصلی سازمان کنفرانس اسلامی نیز مد نظر قرار گرفته است. در این خصوص با اقدامات صورت گرفته، همکاری بین دانشگاه‌های کشورهای مختلف در سرزمینهای بزرگ اسلامی از سوی این اتحادیه سامان‌دهی شده و با توجه به تنوع رشته‌های علمی آن، هدایت و سازماندهی تخصصی می‌گردد.

اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام با استفاده از نشستهای متعدد در تلاش است تا به این اهداف نایل آید:

۱. تقویت آگاهی عمومی درباره مسائل خاص و چالشهای پیش روی جهان اسلام در زمینه‌های آموزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.
۲. دعوت از آیسسکو و اتحادیه برای به وجود آوردن «شبکه همکاریها برای مراکز و مطالعات استراتژیک در جهان اسلام» با دید تلفیق تلاشهای آنان به منظور پیشرفت دیدگاهها و به

روز کردن ابزار و لوازم کار.

۳. تشویق مراکز مطالعات استراتژیک برای جلوگیری از فعالیت نیروهای مخرب در پیشروی اسلام و مسلمانان.

۴. بالا بردن آگاهیها درباره ضرورت منظم کردن منابع انسانی مسلمانان در زمینه برنامه ریزی استراتژیک.

۵. تأکید بر ضرورت شکل دهی یک مرکز مباحثه ارشاد اسلامی برای طرح مباحث مدرن امروز و نیز ظرفیت پذیرش واقعیات.

فعالیت اصلی این اتحادیه شامل حمایت از دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی جهان اسلام و تشویق همکاری بین آنها است. سایر اهداف اتحادیه عبارتند از:

۱. ارتقای سطح تحقیقات علمی در تمام زمینهها، و تبادل نتایج آنها و نیز ارتباط آنها به ملزومات تمدن و پیشرفت امت اسلامی.

۲. ارتقا و رشد سطح آموزش عالی به منظور رفع احتیاجات جوامع مسلمان و کمک به آنها در راستای پیشرفتهای علمی و تکنولوژیک جوامع مسلمان.

۳. ارتقای سطح همکاریها برای تجارب، مطالعات، و تبادل برنامه ریزی برای امور آموزشی، علمی، فرهنگی و تکنولوژیک.

۴. تشویق به آموزش زبان قرآن کریم و فرهنگ اسلامی در بین دانشگاههای عضو.

۵. به روز رسانی ظرفیتهای انسانی و دانش و آگاهی دانشگاههای عضو.

۶. توجه به میراث اسلامی با انتشار، ترجمه، سندیت دادن به مباحث اسلامی و نیز روشن سازی و اطلاع رسانی خدمات دانشمندان مسلمان به تمدن انسانی امروز.

۷. تلاشهای بیشتر برای ارتقای مراکز آموزش عالی به منظور رویارویی با مسائل جاری و پایدار ساختن و استمرار ارزشهای یادگیری «همزیستی و صلح» در میان امت اسلامی و کل جهان.

ساختار اتحادیه

اتحادیه و مقامات رسمی آن از جمله پرسنل، دفاتر و مدارک آن تحت نظارت سازمان کنفرانس اسلامی بوده و از آن بهره مند می شوند. همچنین این موارد شامل توافق و ارتباط سازمان علمی فرهنگی آموزشی ISESCO با دولت مراکش نیز می شود.

اتحادیه از بخشهای سه گانه تشکیل شده است: مجمع عمومی، شورای اجرایی و دبیرخانه عمومی که شامل دبیرکل نیز هست. در مجمع عمومی سیاست اصلی اتحادیه مشخص می شود. تصمیمات در مورد برنامه های کاری،

طرحها، بودجه های اختصاصی و به کار بردن آنها نیز اتخاذ می شود. اصلاح و اتخاذ قوانین داخلی مجمع و همچنین آیین نامه مالی اتحادیه و مقررات پرسنلی آن از وظایف مجمع عمومی است. همچنین درباره گزارشها، پیشنهادهای مطرح شده توسط دانشگاههای عضو و همچنین پیشنهادات مطرح شده توسط شورای اجرایی تصمیمات مناسب اتخاذ می گردد.

مجمع عمومی باید مفاد قوانین جاری در دبیرخانه عمومی سازمان کنفرانس اسلامی را در نظر بگیرد و تمام مسائلی که در حیطه توانایی دیگر بخشها قرار نمی گیرد را لحاظ کند. همچنین رابطه اتحادیه با سازمانهای بین المللی، اسلامی و عربی، اتحادیه های هم سطح و همین طور نهادهای متخصص دولتی و غیر دولتی بر طبق توافقات دوجانبه به این منظور را مشخص نماید.

بحث و بررسی در مورد پیش نویس برنامه و بودجه و همین طور وضعیت امور مالی و حسابداری اتحادیه زیر نظر مجمع عمومی انجام می شود.

تشکیل کمیته های ویژه برای انجام تحقیقات خاص و استقبال از دبیرکل اتحادیه در اولین جلسه بعد از انتصابش به عنوان مدیر عامل طبق مقررات بند ۱۱ ماده ب منشور آیسسکو است.

انتخاب اعضای شورای اجرایی اتحادیه

شورای اجرایی متشکل از ۱۵ عضو معرفی شده از طرف دانشگاهها هستند که برای مدت ۳ سال توسط مجمع عمومی انتخاب می شوند. در ضمن باید توزیع جغرافیایی و پرداخت منظم سهم توسط دانشگاهها حداقل برای سه سال آخر قبل از انتخابات در نظر گرفته شود. رئیس مجمع عمومی ممکن است در جلسه شورای اجرایی شرکت کند. دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی یا نماینده او این حق را دارد که در جلسه شورای اجرایی حضور داشته باشد.

دبیرکل اتحادیه یا نماینده آن در جلسه شورا شرکت می کند. همچنین به منظور کسب توضیحات در رابطه با زمینه کاری خود، دبیرکل دستیارها و نماینده های خود در اجزای خارجی را نیز دعوت می کند. این شورا باید رئیس و سه معاون و یک منشی را انتخاب کند. شورای اجرایی باید یک بار در سال در جلسه ای منظم گرد هم آید. زمان و مکان آن در جلسه قبلی مشخص می شود.

دبیرخانه عمومی

دبیرخانه عمومی متشکل از دبیرکل و هیئتی فنی و اجرایی است که طبق برنامه سازمانی تنظیم شده و زیر نظر شورای

اجرایی کار می‌کنند. دبیرکل ریاست دبیرخانه عمومی را برعهده دارد و برای مدت ۳ سال توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شود. رئیس بخش اجرایی اتحادیه، دبیرکل است که به شورای اجرایی و مجمع عمومی پاسخگو خواهد بود. دبیرکل می‌تواند بر تمام کارکنان دبیرخانه عمومی نظارت داشته باشد.

در صورتی که مقام دبیرکل به دلایلی مانند استعفا، ناتوانی و هر دلیل دیگری خالی بماند، تا زمانی که یک مدیر عامل جدید برای سازمان اسلامی آیسسکو انتخاب شود، مسئولیت اجرای برنامه‌های دبیرخانه برعهده مقام ارشد خواهد بود.

وظایف دبیرخانه عبارتند از: فراهم آوردن مدارک برای اجلاس مجمع عمومی و شورای اجرایی و نظارت در سازماندهی این اجلاس، فراهم کردن پیش‌نویس برنامه و بودجه اتحادیه و ارائه آن به شورای اجرایی و مجمع عمومی، اجرای فعالیتهای اتحادیه و پیگیری در پیاده کردن تصمیمات مجمع عمومی و شورای اجرایی، همکاری با سازمانهای همسو برای ارائه فعالیتهای اتحادیه و مشخص کردن اهمیت نقش اتحادیه در توسعه پایدار جهان اسلام.

قوانین مالی اتحادیه

- بودجه برای مدت یک سال تنظیم می‌شود و همه ساله از اول ژانویه تا آخر دسامبر همان سال مورد استفاده قرار می‌گیرد. بعد از اینکه مجمع عمومی تصمیم گرفت، بودجه طبق مقررات مالی اتحادیه به کار برده می‌شود.

- دبیرکل باید گزارش سالانه‌ای در مورد بودجه و تفریغ حساب فراهم کند تا به جلسه شورای اجرایی که پس از بستن سال مالی تشکیل می‌شود، داده شود.

- بودجه بر محور یک برنامه سه ساله مالی اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام است. این بودجه در سه بخش و به صورت سالانه برای اجرای مفاد تنظیم شده توسط مجمع عمومی است.

- رسید کردن و ارزیابی پرداخت طبق دلار آمریکا صورت می‌گیرد.

- علاوه بر رسیدهها، مخارج و هر ضمیمه و مدارک توضیح دهنده مربوط، بودجه شامل یادداشت توضیحی خواهد بود که توسط دبیرکل با توجه به مبالغ ارائه شده توسط دانشگاههای عضو صورت می‌گیرد و دبیرکل در صورت لزوم دلایلی که مانع از پیاده کردن برنامه کاری شده است را ارائه می‌کند.

- دبیرکل پیش‌نویس بودجه را فراهم کرده و قبل از ارجاع به مجمع عمومی برای تصویب، آن را برای رسیدگی به

شورای اجرایی می‌سپارد. - بعد از اینکه شورای اجرایی پیش‌نویس بودجه را در نظر گرفت، دبیرکل آن را دوماه قبل از نشست مجمع عمومی به دانشگاههای عضو می‌سپارد. این کار با ارائه مدارک مناسب و مطالعات تحلیلی مربوط صورت می‌گیرد. دبیرکل پیش‌نویس برنامه را برای جلسات منظم به مجمع عمومی داده و آن را با مدارک مربوطه حداقل دو ماه قبل از برگزاری جلسه عمومی به دانشگاههای عضو تقدیم می‌کند.

نگاهی به برخی فعالیتهای اتحادیه

بر اساس گزارش دبیرکل در مورد فعالیتهای اتحادیه در بین نشستهای نهم و دهم شورا، فعالیتهای دبیرخانه اتحادیه در سالهای ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۶م، اعضای دبیرخانه اتحادیه در هفتمین جلسه مجمع عمومی انجمن دانشگاههای اسلامی در آوریل ۲۰۰۴م در بیروت شرکت کردند. در این جلسه پروژه ادغام انجمن دانشگاههای اسلامی و اتحادیه دانشگاههای اسلامی در نظر گرفته شد. مجمع عمومی انجمن این برنامه را با اصول آن تأیید و دبیرخانه انجمن را مأمور پیگیری اقدامات بعدی در این راستا کرد.

از دیگر فعالیتهای مفید و مؤثر اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام، تبادل دانشجو میان دانشگاههای عضو با استفاده از ارائه و پذیرش بورسیه است. در این خصوص، مجمع عمومی اتحادیه از دانشگاههای عضو خواسته است تا به دانشجویان دیگر کشورهای اسلامی بورسیه اعطا کنند. برخی دانشگاهها این درخواست را اجابت کرده و تاکنون تعداد ۲۶۰ بورسیه در زمینه‌های مختلف آموزشی از سوی اتحادیه به دانشجویان دانشگاههای عضو تخصیص داده شده است.

از آنجا که اتحادیه وابسته به سازمان آیسسکو است این سازمان به طور کامل از اتحادیه و دبیرخانه آن حمایت می‌کند. این حمایت با تدارک همه بخشها و تجهیزات لازم برای فعالیت دبیرکل و دیگر پرسنل شامل رئیس دبیرخانه و دستیارانش می‌باشد. این نهاد همچنین همه سرویسهای فنی و اجرایی لازم مانند حمل و نقل داخلی و وسایل ارتباطی (نامه، تلفن، فکس و ایمیل) را برای انجام فعالیتهای دبیرخانه اتحادیه فراهم می‌کند. فراهم آوردن امکانات و لوازم انتشارات از سوی آیسسکو برای دانشگاهها فراهم شده است.

همچنین دیارتمان ترجمه آیسسکو مسئولیت ترجمه مدارک مربوط به دبیرخانه عمومی اتحادیه را برعهده دارد. همچنین دیارتمان مالی آیسسکو در زمینه امور مربوط به بودجه با

اتحادیه همکاری می‌کند. دپارتمان اطلاعات آیسسکو نیز برنامه‌ها و فعالیتهای اتحادیه را تحت پوشش قرار می‌دهد. دبیرکل در گزارش خود از فعالیتهای دبیرخانه بین‌دومین و یازدهمین جلسات شورای اجرایی بر گسترش آموزش عالی برای برآوردن ملزومات پیشرفت و نیازهای جوامع اسلامی و تداوم هویت و تمدن اسلامی، انتشار عقاید اسلامی در مورد مسائل حاضر در کنفرانسها و سمینارهای بین‌المللی، ارزشیابی عملکرد دانشگاهها در بالا بردن نیروهای بالقوه انسانی و علمی، محقق کردن عملکرد دانشگاهها و ارتقای سطح کاری اتحادیه تأکید کرده است.

رابطه اتحادیه با کشور آذربایجان نیز رو به گسترش است. طی دعوت رسمی و در چهارچوب فعالیتهای آموزشی آیسسکو، دبیرکل اتحادیه دکتر عبدالعزیز عثمان التویجری در سال ۲۰۰۵م از جمهوری آذربایجان دیدار کرد.

در راستای کمک به جوامع و اقلیتهای اسلامی در غرب و مستحکم کردن آموزه‌های دینی آنان، در راستای برنامه‌های فرهنگی و مراکز آموزشی و نیز برای ایجاد راهکارهایی برای فعالیت فرهنگ اسلامی در غرب طرحی با عنوان «گفتگوی سران مراکز و انجمنهای فرهنگی اسلامی در آمریکا» تنظیم شد.

در راستای ارتقای آموزش عالی و برآوردن نیازهای جهان اسلام برای پیشرفت و در چهارچوب برنامه کاری سه ساله (۲۰۰۴-۲۰۰۶م) که بر محور «پرداختن به مسائل آموزش عالی در جهان اسلام» است آیسسکو و اتحادیه با همکاری مرکز جهانی اندیشه اسلامی، نشست بین‌المللی «گسترش برنامه دوره تحصیلات آموزش عالی برای داشتن کیفیت و عملکرد بهتر در مسائل پیشرفت جهان اسلام» را در ۱۲-۱۴ سپتامبر ۲۰۰۵م در یمن برگزار کردند.

در این نشست نمایندگان و متخصصانی در زمینه آموزش عالی از کشورهای الجزایر، بحرین، اردن، موریتانی، مراکش، عربستان سعودی، امارات متحده عربی و یمن شرکت داشتند.

در راستای حرکت به سوی اهداف دانشگاههای اسلامی و عرب، سازمان تفکر عرب با همکاری آیسسکو، اتحادیه و یونسکو، همایشی به نام «دومین جلسه برای آموزش» را در اکتبر ۲۰۰۵م در بیروت برگزار کرد. این همایش با اهداف متعددی تشکیل گردید که شامل تشخیص واقعیتهای آموزش عالی در جهان عرب، شفاف سازی در زمینه توسعه عملکرد مؤسسات آموزش عالی، مشخص کردن نقش آموزش عالی در روبرویی با چالشهای سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و فنی بود.

به دنبال دعوت «گروه دانشگاهی جهانی برای نوآوری» اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام در سال ۲۰۰۵م در دومین کنفرانس بین‌المللی تأمین مالی دانشگاهها شرکت کرد. اهداف این کنفرانس عبارت بود از: استفاده از تجارب بین‌المللی در زمینه تأمین مالی دانشگاهها، تبادل یافته‌ها و تجارب در میان دانشگاههای شرکت‌کننده، تأکید بر اهمیت کیفیت در آموزش عالی، بهبود کیفیت دستاوردهای آموزش عالی. در این کنفرانس نیز فرصتی برای برخی برندگان جایزه نوبل پیش آمد تا در حوزه تخصصی خود صحبت کنند.

در راستای همکاری در اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام، و در پاسخ به دعوت دکتر صالح حشام، دبیرکل انجمن دانشگاههای عرب AARU، این اتحادیه در سوم آوریل سال ۲۰۰۶م در این جلسه که در دانشگاه الجزایر برگزار شد شرکت کرد. همچنین نشست آموزشی منطقه‌ای در نگهداری و بازسازی کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی در شانزدهم ماه مه سال ۲۰۰۶م در لیبی با شرکت اساتید و متخصصانی از دانشگاههای مراکش، لیبی، یمن، مصر، سوریه، موریتانی، سودان، امارات متحده عربی و بحرین تشکیل شد که در آن بر آگاهی از تأثیرات منفی تکنولوژیهای جدید بر ارزشهای اخلاقی و حقوق بشر تأکید شد.

دوازدهمین مسابقات ملی دانشگاهها برای حفظ، تلاوت و تفسیر قرآن کریم به منظور گسترش آموزه‌های قرآنی در میان دانشجویان و نیز جشن فرارسیدن ماه مبارک رمضان از سوی دپارتمان مطالعات اسلامی دانشگاه رباط و کمیته همکاریهای مطالعات اسلامی در مراکش، با همکاری آیسسکو برگزار شد. اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام، همچنین دوازدهمین مسابقات ملی دانشگاهی برای حفظ، تلاوت و تفسیر قرآن کریم در ۱۴ تا ۱۷ ماه رمضان سال ۱۴۲۶ق (اکتبر ۲۰۰۵م) را برگزار کرد.

به دنبال ارائه نامه دبیرکل به دانشگاههای عضو در مورد اعطای بورسیه به دانشجویان کشورهای اسلامی، دو مؤسسه آموزش عالی به نامهای دانشکده ندای اسلامی در لیبی و دانشکده قرآن کریم در یمن، در سال ۲۰۰۵م به این درخواست پاسخ دادند. دانشکده ندای اسلامی لیبی ۱۰ بورسیه به دانشجویان آسیا، آفریقا و اروپا اعطا کرد. دانشکده قرآن کریم یمن نیز ۲ بورسیه به دانشجویان مطالعات اسلامی از کشورهای اسلامی اختصاص داد.

در حوزه فعالیتهای آموزشی و پژوهشی، پروژه‌هایی برای تأسیس کرسیهای دانشگاههای اتحادیه تدوین شد به منظور بالا بردن کیفیت برنامه‌ها و عملکرد دانشگاههای اسلامی،

انسجام و هماهنگی در شناخت ارزشهای گفتگو و فرهنگ صلح و عدالت، تغییر تصورات کلیشه‌ای از مسلمانان و اسلام در نزد غربیها، تأکید بر تمدن درخشان اسلام و ارزشهای علمی آن، آگاهی و اطلاع‌رسانی نسبت به کمکهای شایان اسلام به تمدن جهانی.

استراتژی اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام

استراتژی اتحادیه در جلسات دوازدهم و یازدهم شورای اجرایی برای فراهم آوردن منابع خارجی و نیز تقویت کیفیت، معیارها و توانایی‌های دانشگاههای عضو تعیین شد. در این راستا، مکانیزمهایی برای ارزیابی عملکرد اجرایی، آکادمیک و مالی دانشگاهها مشخص گردید. این استراتژی بر مبنای گسترش همکاریها میان دانشگاههای عضو می‌باشد و شامل حمایت از برپایی طرحهایی برای ایجاد دانشگاههای مجازی و ارائه خدمات و کمکهایی در راستای تحقق اهداف تمدن اسلامی است.

طبق این استراتژی، اتحادیه با همکاری آیسیسکو، یونسکو، انجمن تفکر عرب، السکو بانک توسعه اسلامی و دانشگاه آزاد اسلامی جلسات و نشستهای متعددی برگزار نموده است که طی آن، تبادل یافته‌ها و تجارب بین فعالان دانشگاههای عضو گسترش می‌یابد. همچنین برای برنامه‌ریزی استراتژیک و نیز به منظور ایجاد معیارهای کیفی برای سیستمهای آموزشی دانشگاهها، راهکارهایی مشخص شده است.

بر این اساس، گردهمایی متخصصان برای بازنگری راهبردها به منظور ارتقای آموزش دانشگاهی در جهان اسلام در سال ۲۰۰۶م در دانشگاه اسلامی تریپولی و نیز همایش متخصصان برای ارزیابی معیارهای کیفی در سطح آموزش دانشگاهی در سپتامبر ۲۰۰۶م در اردن برگزار شد. علاوه بر آن، همایش رؤسای مراکز برنامه‌ریزی استراتژیک در جهان اسلام تحت عنوان «به سمت یک آگاهی استراتژیک مدرن و واقعی که تمدن جهان اسلام را ارتقا می‌دهد» در مقر دائمی آیسیسکو در رباط در نوامبر ۲۰۰۶م تشکیل شد.

لازم به ذکر است که جزء مهم‌ترین اولویتهای دبیرخانه عمومی اتحادیه، رسیدن به معیارهای کیفی برای سنجش تحقیقات علمی می‌باشد. از نظر اتحادیه، این معیارها اصول کلیدی برای توسعه، قانون‌گذاری و ارزیابی سیستم آموزشی دانشگاه می‌باشد. بر این اساس، دبیرخانه دو پروژه ارائه کرده است: یکی برای تعیین راهنمای ارزیابی کیفیت برای دانشگاههای جهان اسلام و دیگری هیئت مشاوره اسلامی

برای اعتبارگزاری و تعیین کیفیت.

طبق برنامه سه ساله اتحادیه (۲۰۰۴ تا ۲۰۰۶م)، برای برپایی کرسیهای ویژه برای رفع نیازهای آموزش عالی در جهان اسلام تلاش شده است. برای آگاهی از عملکرد کرسیها در مؤسسات علمی فرهنگی آموزشی، به عنوان بخشی از همکاریها با آیسیسکو، یک کرسی آموزشی در رابطه با ارزش گفتگو و فرهنگ صلح تحت عنوان «اسلام در غرب» تشکیل و توسط دکتر عبدالعزیز عثمان التویجری دبیرکل اتحادیه در سپتامبر ۲۰۰۵م افتتاح شد. برای دستیابی به اهداف مشخص شده برای کرسی مذکور، ناظران فعالیتهایی در سال ۲۰۰۶م انجام دادند. عمده این اقدامات عبارتند از:

۱. سازماندهی نشست با عنوان «تصویر پیامبر ما محمد(ص) در حوزه آکادمیک هلند».

۲. سازماندهی یک همایش با همکاری شورای اجرایی مسلمانان، به نام «سمینار آموزشی برای معلمان اسلام در بلژیک».

۳. برگزاری یک کنفرانس درباره «دیدگاه جدلی مسیحیت در میان مذاهب».

۴. سازماندهی مراسم اهدای جایزه برای برندگان مسابقه تلاوت قرآن.

در سال ۲۰۰۶م، از سوی اتحادیه فعالیتهایی به منظور بازسازی و تغییر تصورات کلیشه‌ای شکل گرفته درباره اسلام و مسلمانان صورت گرفت. از مهم‌ترین آنها، موضع‌گیری اتحادیه و محکومیت اهانت روزنامه‌های دانمارکی به پیامبر اکرم(ص) بود.

در همین رابطه اتحادیه بر دو محور مهم توجه داشته است:

۱. بهبود کیفیت روش‌شناسی برای مطالعه آموزش اسلامی به دانش‌آموزان مسلمان در غرب و ارتقای مهارتهای آموزشی معلمان.

۲. ترغیب گفتگو میان کرسیهای علمی دینی و مؤسسات مسیحی در اروپا با هدف روشن‌سازی رسالت انسانی، علمی و مدنی اسلام.

طبق برنامه اتحادیه برای ارتقای آموزش دانشگاهی برای رفع نیازهای کشورهای اسلامی و طی سفارشات سومین مجمع عمومی اتحادیه در سال ۲۰۰۴م در شارجه، نشست با حضور ۲۵ نفر از متخصصان آفریقا و آسیا برگزار شد. نمایندگان دانشگاههای عضو در ایران، مصر، مراکش، تونس، موریتانی، سودان، بورکینافاسو و لیبی حضور داشتند. در این نشست اعضا خواستار افزایش منابع انسانی و ظرفیتهای تحقیقاتی شدند. این امر با اعتقاد به

لزم چهارچوب استراتژیک برای آموزش در دانشگاهها، از سوی اتحادیه با همکاری دانشکده ندای اسلامی انجام شد. دستاوردهای این نشست عبارتند از: تهیه پیش‌نویس استراتژی ارتقای سطح آموزش دانشگاهی در جهان اسلام، سیستم ارزش‌یابی کیفیت در آموزش دانشگاهی و تدوین معیارهایی برای ارزیابی عملکرد دانشگاههای اسلامی، برنامه‌ریزی استراتژیک دانشگاهها و چالشهای جهانی شدن، برنامه‌ریزی استراتژیک در بخشهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، تجارب موفق بین‌المللی در زمینه برنامه‌ریزی استراتژیک.

فنی، سازمانی و آکادمیک پروژه دانشگاه مجازی اسلامی بحث و بررسی شد.

در کنار این جلسه، کمیسیون مشورتی برای پیگیری توسعه دانشگاه مجازی اسلامی در ۱۶ تا ۱۷ فوریه ۲۰۰۷ م شکل گرفت. در این کمیسیون دکتر اسماعیل بچری رئیس سومین مجمع عمومی اتحادیه و رئیس دانشگاه شارجه امارات، دکتر عبدالله جاسبی رئیس شورای اجرایی و رئیس دانشگاه آزاد اسلامی، دکتر مصطفی زیباخ به عنوان نماینده دکتر عبدالعزیز التویجری دبیرکل اتحادیه و دکتر محمدرضا شاهرخی مدیر پروژه شرکت داشتند.

تأسیس دانشگاه مجازی اسلامی

در یازدهمین جلسه شورای اجرایی در ۲۷ ماه مه ۲۰۰۶ م، کمیسیونی متشکل از نمایندگان دبیرخانه اتحادیه، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه شارجه و دانشگاه اسلامی اوگاندا شکل گرفته است تا پیاده‌سازی طرح دانشگاه مجازی اسلامی را پیگیری کند.

بر این اساس، طی دعوت دکتر عبدالله جاسبی، رئیس شورای اجرایی اتحادیه، اولین همایش کمیسیون مشورتی برای پیگیری پیاده‌سازی طرح دانشگاه مجازی اسلامی در دانشگاه آزاد اسلامی، در تهران، در دسامبر ۲۰۰۶ م برگزار شد. دکتر مصطفی زیباخ نماینده دبیرکل اتحادیه، دکتر اود الخلف نماینده رئیس مجمع عمومی و رئیس دانشگاه شارجه، دکتر احمد سنگندو نماینده دانشگاه اسلامی اوگاندا و دکتر محمدرضا شاهرخی مدیر پروژه در این جلسه شرکت داشتند.

در این جلسه نسخه تهیه شده در مورد دانشگاه مجازی اسلامی، اساسنامه پروژه دانشگاه مجازی اسلامی و برگزاری یک کنفرانس تخصصی در این زمینه مورد توجه و بحث قرار گرفت.

در ادامه تلاش برای تأسیس دانشگاه مجازی اسلامی، جلسه‌ای دیگر با حضور متخصصان برای ارزیابی پروژه دانشگاه مجازی اسلامی در ۱۴-۱۵ فوریه ۲۰۰۷ م در شارجه امارات متحده تشکیل شد. اهداف این نشست به شرح زیر بود:

۱. تبادل تخصص در میان متخصصان یادگیری الکترونیک.
۲. ارائه تجارب برتر بین‌المللی در این زمینه.
۳. زیرنظر گرفتن پروژه دانشگاه مجازی اسلامی.
۴. بررسی اساسنامه دانشگاه مجازی اسلامی.

در این جلسه تجارب بین‌المللی عربی و اسلامی در زمینه یادگیری الکترونیک، اساسنامه دانشگاه و نیز جنبه‌های

همکاری میان نخبگان دانشگاههای جهان اسلام

در کنفرانس علمی منطقه‌ای درباره نخبگان در ۲۶-۲۸ آگوست ۲۰۰۶ م در جدّه، عربستان سعودی با شرکت ۲۰۰۰ نماینده از دانشگاهها و سازمانهای بین‌المللی عربی، آسیایی، آفریقایی و مناطق غربی، اهداف زیر مورد توجه قرار گرفت:

۱. افزایش آگاهیها و توجه به نخبگان در پیشرفت ملتها و تمدنها.
۲. ایجاد روشهایی برای محققان در راستای توجه به نخبگان.
۳. ارائه تجارب نوین بین‌المللی در زمینه ارتقای ظرفیتهای نخبگان.

در این کنفرانس که دارای ۸۰ جلسه علمی بود، تعداد ۱۵۰ مقاله در محورهای زیر ارائه شد:

۱. مفاهیم مربوط به استعداد و خلاقیت.
۲. راههایی برای کشف نخبگان.
۳. برنامه‌هایی در جهت رسیدگی به نخبگان.
۴. نقش مؤسسات دولتی و مردمی در رسیدگی به نخبگان.

۵. نقش خانواده و رسانه در رسیدگی به نخبگان.
در این کنفرانس دبیرخانه اتحادیه و دبیرکل آن موضوعات زیر را مطرح کردند:

۱. رسیدگی به بخشهای اجتماعی خاص در کشورهای اسلامی که نقشی فعال در حرکت به سوی شکل‌گیری تمدن جوامع اسلامی دارند.
۲. ارائه مطالعاتی توسط آیسسکو در زمینه «راهبرد برای ارتقای ظرفیتهای نخبگان و دانشجویانی که موفقیت چشمگیر کسب کرده‌اند».

اعضای شرکت کننده در این کنفرانس در موارد مهمی به اجماع نظر رسیدند:

۱. بالابردن آگاهیها در مورد قوانین اعتقادی، علمی و فرهنگی در اسلام برای افزایش ظرفیت نخبگان.
۲. تبادل دانسته‌ها در میان متخصصان در مورد استعداد و نخبگان.
۳. ارائه تجارب بین‌المللی عربی و اسلامی در زمینه کشف استعدادها و افزایش ظرفیتهای خلاقانه آنها.
۴. فراهم کردن مدارک مرجعهای متنوعی در مورد نخبگان.

کردن مسائلی پرداخته است که آموزش را بیشتر به عنوان رسالتی ارزش مدار تلقی می‌کند تا مجموعه‌ای صرف از کمکها و تکنیکها. این مجله همچنین با مشخص کردن عناصری برای تعیین کیفیت آموزش دانشگاهی پرداخته است. یکی از اهداف این مجله نظارت و تنظیم آموزش دانشگاهی و ارتقای مقاصد آن، اطمینان از وجود رقابت در عرصه دانش و تأمین نیازهای اجتماعی و توسعه پایدار به طور خاص است.

تشویق به قرائت قرآن کریم

در راستای معرفی و شناخت ارزشهای قرآن کریم به فرزندان مسلمان و همچنین ارتقای تلاوت و حفظ قرآن و همچنین تجلیل از شهر اصفهان به عنوان پایتخت فرهنگ اسلامی و منبعی از میراث اسلامی، آیسسکو با همکاری اتحادیه و جهاد دانشگاهی تهران، مسابقه بین‌المللی حفظ و قرائت قرآن در ۲۰۱۶-۲۰۰۶ آوریل ۲۰۰۶ در شهر اصفهان برگزار کرد.

شرکت کنندگانی از ایران، لبنان، افغانستان، یمن، فیلیپین، عمان، پاکستان، روسیه، سریلانکا، سودان، سوئد، سوریه، تایلند، تونس، ترکیه، ازبکستان و لیبی در این مسابقه حضور داشتند. ۲۹ نفر از شرکت کنندگان در این مسابقه و همچنین مسابقات علوم قرآنی و تفسیر برنده شدند. ارزیابی نتایج مسابقه به گروهی از عالمان حفظ و قرائت قرآن کریم از کشورهای ایران، مصر، تونس، سوریه و الجزایر محول شد.

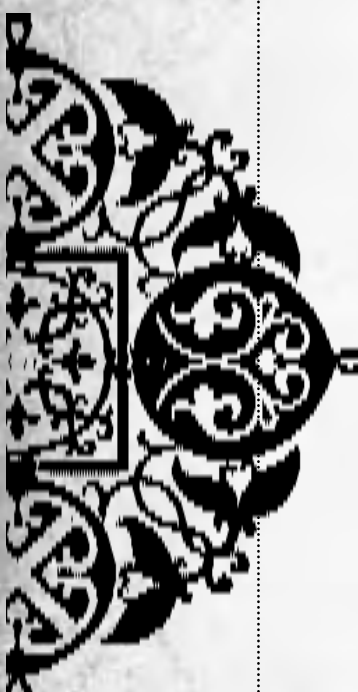
جمع آوری، آماده سازی، چاپ و انتشار اسناد و مدارک مرجع و تحقیقی دانشگاهها

به عنوان بخشی از فعالیتهای دانشگاهها در زمینه تحقیقات علمی و با دیدگاه سامان دادن به مراکز تحقیقی دانشگاهها، دبیر اتحادیه خواستار بازسازی اطلاعات کسب شده در مورد مراکز تحقیقات علمی شد. در این رابطه دبیر اتحادیه اطلاعات کسب شده را منظم کرده و راهنما را به زبان انگلیسی و به عنوان نسخه آزمایشی فراهم کرده است. برای ارتقای سطح تحقیقات دانشگاهی و در پاسخ به دغدغه‌های فرهنگی و آموزشی حاصل از چالشهای پیش رو، اتحادیه نشریه با نام مجله الجمعیه منتشر می‌کند. به عنوان نمونه موضوعات پنجمین نسخه این مجله در مورد گرایشهای استراتژیک اتحادیه و تأثیر بسزای آن در برنامه‌ریزی و سیستم آموزشی دانشگاه بحث شده است. مجله الجمعیه بر اساس دیدگاه اسلامی آموزش به روشن

اجلاس عمومی و شورای اجرایی اتحادیه در سال ۲۰۱۰ در باکو آذربایجان

در این اجلاس که در دانشگاه آذربایجان در تاریخ ۱۱ و ۱۲ ماه مه ۲۰۱۰ برگزار گردید، موارد متعددی به تصویب اعضا رسید که اهم آنها عبارتند از:

۱. آقای دکتر عبدالعزیز ابن عثمان التویجری برای یک دوره سه ساله دیگر به عنوان دبیرکل اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام تا سال ۲۰۱۳ م انتخاب شد.
۲. آقای دکتر سلیمان عبدالخلیل از دانشگاه اسلامی الامام محمد ابن سعود عربستان به عنوان رئیس شورای اجرایی اتحادیه برای سه سال به جای آقای دکتر عبدالله جاسبی از ایران انتخاب شد.
۳. معاونان اتحادیه، دانشگاه یرموک اردن، دانشگاه کشاورزی سینده پاکستان، دانشگاه بایرو نیجریه، و گزارشگر اتحادیه، دانشگاه آزاد اسلامی ایران برای سه سال انتخاب شدند.
۴. افزایش حق عضویت اعضای اتحادیه به ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ هزار دلار.
۵. تصویب بودجه ۱/۲۶۰/۰۰۰ دلاری برای برنامه عملیاتی اتحادیه سالهای ۲۰۱۰-۲۰۱۲ م.
۶. تأسیس دانشگاه مجازی در مقر اتحادیه در مراکش، تعیین هیئت امنای آن و تأسیس یک دفتر فنی دانشگاه در امارات متحده عربی.
۷. تعیین برگزاری سومین جلسه هیئت امناء دانشگاه مجازی در ریاض در سال ۲۰۱۱ م.
۸. تعیین یک گروه کاری در دانشگاه بین‌المللی اسلامی در مالزی برای مطالعه درباره ارتقای سطح علمی و آموزشی دانشگاههای عضو.
۹. تأکید بر ارتباط دانشگاه و صنعت و استفاده از تولیدات دانشگاه در شبکه تجارت و صنعت دانشگاههای جهان اسلام و تأیید انجام پروژه‌های مطالعاتی در این زمینه از سوی دانشگاه اقتصاد دولتی آذربایجان.

۱۰. اعطای جایزه‌ای آکادمیک از سوی اتحادیه به منظور تقدیر از نشر مقالات تحقیقی و پژوهشی اساتید و محققان در کشورهای اسلامی. با درخواست دانشگاه اسلامی الامام محمد ابن سعود عربستان به عنوان متولی کلیه امور مالی و مسئول امور مدیریتی این جایزه موافقت شد.

۱۱. کشورهای عضو خواستار مبارزه با اسلام هراسی و جلوگیری از اهانت به مقدسات مسلمانان شدند و بر نقش اتحادیه برای روشننگری و اطلاع رسانی صحیح درباره تبلیغات و اطلاعات غلط در مورد اسلام تأکید کردند. دانشگاه الاسمریه لیبی برای این منظور موظف شد کمیته‌ای کاری تشکیل دهد.

۱۲. تصویب برگزاری ششمین اجلاس عمومی اتحادیه در دانشگاه اسلامی الامام محمد ابن سعود عربستان.

۱۳. تصویب انتخاب جامعه المصطفی العالمیه ایران به عنوان میزبان هفتمین اجلاس عمومی اتحادیه برای سال ۲۰۱۳ م موکول به اجلاس ششم اتحادیه شد.

۱۴. تصویب برگزاری شانزدهمین اجلاس شورای اجرایی اتحادیه در سال ۲۰۱۱ م در دانشگاه آزاد اسلامی ایران.

شایان توجه است که تعداد دانشگاههای عضو در اتحادیه از ایران تا انتهای سال ۲۰۱۰ م به ۲۴ دانشگاه رسید که بیشترین تعداد عضو از یک کشور است. اعضای جدید از ایران که به تصویب اتحادیه در سال ۲۰۱۰ م رسیدند عبارتند از: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه امام صادق(ع)، دانشگاه ادیان و مذاهب، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آمل.

دورنمای توسعه همکاریهای علمی در جهان اسلام

با همه مشکلاتی که بر سر راه پیشرفت علمی جهان اسلام است، لااقل امروز می‌توان امیدوار بود که یک اجماع عمومی میان متفکران مسلمان وجود دارد که جهان اسلام باید به دوره پرشکوه تمدن اسلامی بازگردد، و این حرکت بزرگ امری شدنی است. اما اینکه جهان اسلام چه نوع استراتژی بایستی برای حرکت به سوی احیای تمدن بزرگ اسلامی اتخاذ کند جای بحث دارد. مهم‌ترین شرط برای تحقق همکاریهای علمی - اسلامی،

ارج نهادن به دستاوردهای پژوهشی و نیز بررسی نظریات و دیدگاههای علمی یکدیگر است. در این میان، سخن گفتن از اختلافات تاریخی و اعتقادی میان مذاهب اسلامی و مسلمانان بیهوده است. طرح سؤالاتی از این دست که کدام یک از مذاهب اسلامی تمدن اسلامی را ایجاد کرد و با سهم بیشتری در شکوفایی آن داشته و کدام یک در افول آن مقصر بوده، در واقع کمکی به نوآوری و تولید علم و نظریه در جهان اسلام نمی‌کند. این گونه خط کشیها میان مسلمانان، چرخه حرکت علمی و استراتژی توسعه و پیشرفت علمی جهان اسلام را کند نموده، نوآوری و تبادل فکر و اندیشه را با مشکل مواجه می‌سازد. در راه پیشرفت علمی، همه فرق و مذاهب اسلامی بایستی با اتفاق و همفکری تلاش نمایند.

دانشمندان بزرگی در سراسر عالم اسلام مانند ابن خلدون، خوارزمی، جابر ابن حیان، ابن رشد، فارابی، خواجه نصیر، بوعلی سینا، ابوریحان، زکریای رازی، همه در ساخت تمدن اسلامی مشارکت داشته‌اند، اما اینکه آنها از چه مذهبی بودند اهمیتی نداشته و ندارد. مهم آن است که تولید علمی و فکری آنها منتهی به ظهور تمدن اسلامی گشت.

ارتباط علمی و فکری دانشمندان جهان اسلام باید توسط سازمانها و شبکه‌هایی که توسط خود مسلمانان مدیریت می‌شود شکل گیرد. اینکه غرب به عنوان واسطه علمی، ارتباطی و ترجمانی میان حلقه‌ها و قطبهای علمی مسلمانان عمل کند، برای استراتژی علمی جهان اسلام مشکل‌زا خواهد بود.

دانشمندان مسلمان باید خود بر تشکیل نشستها و قطبهای علمی همت گمارند و دستاوردها و نظریات خود را در محیطی علمی و دوستانه به محک آزمایش و امتحان بگذارند و بر یافتن پاسخهای کاربردی و متقن علمی برای سؤالات و مشکلات جوامع بشری تلاش کنند. تشکیل اتحادیه جهان اسلام می‌تواند گام مناسبی در انسجام و ارتباط علمی دانشمندان مسلمان باشد. اما همواره باید آگاه باشیم که در این اتحادیه دانشگاهی و نیز سایر مجامع علمی که برای پیشبرد علم فعالیت می‌کنند فرقه‌گرایی و خوندنمایی مذهبی مهم‌ترین عامل واگرایی، عقب ماندگی و انحطاط علمی و تمدنی مسلمانان خواهد بود.

پی‌نوشتها

۱. برای تدوین و تنظیم مطالب این بخش از گزارشهای سالیانه و منابع رسمی منتشره از سوی اتحادیه دانشگاههای جهان اسلام

استفاده شده است.

2. Federation of the Universities of the Islamic world

